

Stanisław Urban

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

POLSKI HANDEL MIĘDZYNARODOWY OWOCAMI I ICH PRZETWORAMI W LATACH 2000-2007

Streszczenie: W artykule przedstawiono udział Polski w handlu międzynarodowym owocami i ich przetworami w latach 2000-2007. W okresie tym rośnie zarówno eksport owoców i ich przetworów, jak i ich import. Szczególnie duży jest wzrost importu przetworów owocowych. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej podniosło wzrost jej udziału w handlu międzynarodowym owocami, a zwłaszcza ich przetworami. Głównymi partnerami Polski w handlu owocami są państwa UE 15. Rosną też obroty z państwami WNP (Rosja, Ukraina i Białoruś). Polska osiąga w handlu owocami ujemne saldo obrotów, a w handlu przetworami owocowymi saldo ma wartość dodatnią.

Słowa kluczowe: eksport, import, handel międzynarodowy, owoce, przetwory owocowe.

1. Wstęp

Polska jest aktywnym uczestnikiem międzynarodowego handlu produktami rolno-spożywczymi. Do znanych specjalności eksportowych Polski należą owoce. W ostatnim okresie rośnie znaczenie eksportu przetworów z owoców. Ich produkcja w Polsce znacznie wzrosła dzięki inwestycjom w przemyśle przetwórczym realizowanym przez kapitał krajowy i zagraniczny, przy czym duże znaczenie ma wsparcie ze strony Unii Europejskiej¹.

Sytuacja Polski w zakresie handlu rolno-spożywczego w ogóle, w tym handlu owocami, uległa zasadniczej zmianie po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Ponieważ eksport polskich owoców oraz ich przetworów jest kierowany głównie do państw Unii Europejskiej, zaliczenie Polski do grona jej członków ułatwiło eksport. Jednocześnie Polska stała się bardziej otwarta na import owoców oraz ich przetworów, pochodzący przede wszystkim z państw członkowskich Unii Europejskiej².

---

¹ S. Urban, K. Szlachta, *Ekonomia i organizacja handlu żywnością*, AE, Wrocław 2000; S. Urban, *Zmiany w przetwórstwie owoców i warzyw oraz ich przyczyny i następstwa*, Roczniki Naukowe SERiA, 2005, t. VII, z. 2.

² Z. Puślecki, *Handel zagraniczny jako sposób powiązania polskiej gospodarki żywnościowej z rynkiem światowym*, Roczniki Naukowe SERiA, 2006, t. VIII, z. 3.

Polska, przystępując do Unii Europejskiej, została włączona do rynku unijnego. Wiąże się z tym nie tylko udogodnienia eksportowe, ale też otwarcie polskiego rynku dla importu z państw należących do Unii. Stąd Polska została włączona w ostrą konkurencję rynkową zarówno jako eksporter, jak i importer owoców. Polscy producenci i handlowcy nie zawsze byli odpowiednio przygotowani do konkurencyjnej gry rynkowej, dlatego szanse stojące przed handlem owocami i warzywami nie zostały wykorzystane w pełni³.

Celem pracy jest wykazanie zmian, jakie nastąpiły w polskim handlu międzynarodowym owocami w latach 2000-2007. Podstawą analizy były dane statystyczne GUS oraz informacje zebrane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej I.P. w Warszawie, które zostały zawarte w publikacji „Rynek owoców i warzyw. Analizy rynkowe”. Okres objęty analizą to lata 2000-2007.

2. Eksport owoców i ich przetworów

Polska jest znanym i cenionym w świecie, a zwłaszcza w krajach europejskich, producentem i eksporterem owoców, w tym głównie jabłek. Eksportuje też duże ilości owoców pestkowych, szczególnie wiśni i śliwek. Ponadto produkuje i eksportuje spore ilości owoców jagodowych, głównie truskawek, czarnych porzeczek i malin. Polska jest też liczącym się eksporterem przetworów owocowych, wśród których główną rolę odgrywają soki owocowe (przede wszystkim jabłkowy), mrożonki oraz dżemy.

Ilościowy rozmiar eksportu owoców i ich przetworów przedstawiono w tab. 1. W przypadku owoców świeżych eksport wykazywał tendencje rosnące i w analizowanym okresie wzrósł on dwukrotnie, przy czym największy przyrost eksportu nastąpił w roku 2004, tj. po przyjęciu Polski do Unii Europejskiej.

Głównym produktem eksportowym wśród owoców są jabłka. Ich udział w strukturze koszyka eksportowego owoców rośnie przy spadku udziału innych owoców, w tym jagodowych. Wiąże się to ze wzrostem w Polsce kosztów robocizny, której nakłady na produkcję owoców jagodowych i pestkowych (głównie zbiory) są wyższe aniżeli w przypadku jabłek. W przypadku gruszek eksport, który był bardzo duży w 2004 r., szybko się zmniejszył.

Owoce polskie napotykają silną konkurencję na rynku międzynarodowym, głównie ze strony państw, które w ostatnich latach szybko rozwinęły produkcję owoców. Są to przede wszystkim Hiszpania, Grecja, Chile i Chiny. Ich produkty są zazwyczaj tańsze i dlatego polskie owoce, choć są lepsze pod względem składu chemicznego i walorów smakowych, przegrywają konkurencję cenową. Sytuację polskich eksporterów utrudnia szybki wzrost cen środków produkcji (środków che-

---

³ *Bilans korzyści i kosztów przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Prezentacja wyników prac polskich ośrodków badawczych, 2003*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa; „Rynek owoców i warzyw. Analizy rynkowe” 2007.

Tabela 1. Eksport owoców i ich przetworów (w tys. t)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Jabłka	214,7	245,9	333,6	352,6	433,6	426,3	398,4	440,0
Truskawki	11,6	20,9	16,9	13,6	23,4	22,3	24,1	18,5
Porzeczki czarne	21,4	19,7	13,0	14,2	9,5	8,8	6,4	3,0
Porzeczki kolorowe i agrest	1,3	3,7	1,4	1,7	1,3	1,3	1,9	1,1
Maliny	18,3	16,8	16,8	23,6	31,7	16,1	20,8	14,0
Wiśnie i czereśnie	10,2	8,4	6,4	14,9	19,3	10,2	21,2	5,5
Śliwki	4,6	12,4	4,5	13,4	20,4	8,6	10,5	5,0
Gruszki	–	–	–	–	14,5	6,4	3,2	3,0
Owoce południowe (reeksport)	17,3	16,5	17,8	16,4	90,1	127,2	90,3	105,0
Pozostałe owoce	7,1	7,5	18,0	9,3	5,9	5,7	6,2	4,9
Razem owoce	306,5	351,8	428,4	459,7	649,7	632,9	583,0	600,0
Soki zagęszczane i pitne	180,3	232,6	261,6	297,4	304,9	356,0	387,0	313,0
Mrożonki	228,7	242,4	252,5	219,0	242,6	268,4	287,6	265,0
Susze	1,5	1,4	1,8	2,2	2,4	2,9	2,9	3,0
Dżemy, marmolady, przeciery	14,7	17,1	23,7	25,7	27,0	20,4	29,3	33,0
Przetwory w puszkach	8,7	7,7	11,4	11,8	22,6	39,5	45,9	52,0
Owoce tymczasowo zakonserwowane	1,7	2,1	1,8	1,2	1,5	1,5	1,6	1,0
Razem przetwory	435,6	503,3	552,8	557,3	601,0	688,7	754,3	667,0

Źródło: „Rynek owoców i warzyw. Analizy rynkowe” 2004, nr 25; 2006, nr 29; 2007, nr 30.

micznych ochrony roślin, nawozów, paliwa), co powoduje (obok kosztów robocizny) wzrost kosztów produkcji owoców.

Polska realizuje też reeksport owoców południowych, przede wszystkim bananów i cytrusów. W analizowanym okresie (lata 2000-2007) rozmiar reeksportu owoców wzrósł 5,5 raza. Szczególnie duży przyrost reeksportu nastąpił w roku 2004, tj. po przystąpieniu do Unii Europejskiej. Odbiorcami owoców południowych reeksportowanych przez Polskę są państwa Wspólnoty Niepodległych Państw, głównie Rosja, Ukraina i Białoruś. Wydaje się, że szanse rozwoju reeksportu nie są w pełni wykorzystywane z powodu braku w Polsce odpowiednich magazynów i złej jakości dróg. Lepiej wykorzystują w tym przypadku swoje położenie geograficzne Czesi i Austriacy.

W analizowanym okresie eksport przetworów owocowych wzrósł o ok. 50%. Główną grupę przetworów eksportowanych stanowią soki zagęszczane i pitne. Ich eksport załamał się w 2007 r. z powodu nieurodzaju jabłek w Polsce i wzrostu cen skupu jabłek, a tym samym kosztów produkcji soku. Dlatego polskie produkty są wypierane z rynku przez tańsze soki importowane z Chin.

Drugą grupę wśród eksportowanych przetworów stanowią mrożonki. Największy udział w ich strukturze mają mrożone wiśnie i owoce jagodowe, przede wszystkim truskawki. Tendencje przyrostowe są zakłócanie nieurodzajami owoców powo-

dowanymi niekorzystnymi warunkami pogodowymi, co szczególnie ostro wystąpiło w latach 2003 i 2007.

Dżemy, marmolady i przeciery były kiedyś tradycyjnymi polskimi produktami eksportowymi. Obecnie ich eksport dość szybko rośnie. Polska odzyskuje utracone wcześniej rynki w Europie Zachodniej. Eksport przetworów tej grupy może być alternatywą w stosunku do eksportu świeżych owoców pestkowych i jagodowych.

Przetwory w puszkach to grupa produktów, której rozmiar eksportu wzrósł najbardziej, bo aż sześciokrotnie w analizowanym okresie. Wydaje się, że ze względu na modę na konsumpcję owoców konserwowanych w puszkach możliwy jest dalszy wzrost ich eksportu⁴.

Susze owocowe odgrywają niewielką rolę jako produkt eksportowy, mimo że rozmiar ich eksportu rośnie stosunkowo szybko. Maleje natomiast eksport owoców tymczasowo zakonserwowanych.

Ogólnie należy stwierdzić, że eksport przetworów owocowych rośnie, ale wolniej aniżeli eksport owoców świeżych. Tempo przyrostu eksportu wzrosło po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Załamanie eksportu przetworów nastąpiło w 2007 r. na skutek zmniejszenia się eksportu soków i mrozonek. Masa eksportowanych przetworów znacznie przewyższa masę eksportowanych owoców świeżych.

Tabela 2. Eksport owoców i ich przetworów w latach 2000-2007 (w mln EUR)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Jabłka	43,2	28,9	53,4	60,8	89,6	91,3	97,1	122,0
Truskawki	4,7	7,4	9,2	15,0	14,7	12,5	17,9	15,7
Porzeczki czarne	27,3	13,4	7,2	6,4	2,2	2,5	1,9	3,3
Porzeczki kolorowe i agrest	0,9	1,7	1,0	1,9	1,4	0,5	0,8	1,0
Maliny	16,3	11,7	17,7	23,2	17,7	10,3	15,6	17,6
Wiśnie i czereśnie	7,2	3,6	4,2	7,7	9,9	7,7	13,8	4,5
Śliwki	0,7	2,2	1,4	3,6	4,8	3,5	5,1	3,0
Gruszki	–	–	–	–	5,0	2,8	1,5	1,9
Owoce południowe (reeksport)	9,6	10,5	11,2	8,5	54,3	85,1	43,9	58,0
Pozostałe owoce	4,2	4,4	8,7	6,8	10,5	10,6	15,6	13,0
Razem owoce	1005,1	83,8	114,0	133,9	210,1	226,8	213,2	240,0
Soki zagęszczane i pitne	145,0	167,3	205,3	246,3	244,0	301,8	394,4	418,0
Mrożonki	224,8	191,1	243,5	257,4	216,5	213,3	276,3	325,0
Susze	5,0	5,0	7,2	8,3	6,9	7,9	9,5	10,0
Dżemy, marmolady i przecier	16,0	21,9	31,5	31,5	33,1	23,3	36,6	42,0
Przetwory w puszkach	10,9	10,8	15,5	16,3	26,1	48,6	61,6	69,5
Owoce tymczasowo konserwowane	0,9	1,0	1,0	0,7	0,6	0,9	1,2	0,5
Razem przetwory	402,6	397,1	504,0	560,5	527,2	595,8	779,6	865,0

Źródło: „Rynek owoców i warzyw. Analizy rynkowe” 2004, nr 25; 2006, nr 29; 2007, nr 30 i obliczenia własne.

⁴ Z. Puślecki, wyd. cyt.

Wartość eksportu polskich owoców i ich przetworów przedstawiono w tab. 2. Wartość eksportowanych przetworów przeszło trzykrotnie przewyższa wartość eksportowanych owoców świeżych.

W strukturze wartości eksportu polskich owoców największy udział mają jabłka. Duży udział czarnych porzeczek znacznie się zmniejszył w następstwie ograniczenia eksportu. Natomiast utrzymała się wysoka wartość eksportowanych malin. Ostatnio maleje wartość eksportu wiśni i czereśni, śliwek oraz gruszek, co wiąże się ze zmniejszeniem rozmiaru ich produkcji. Rośnie natomiast wartość eksportu pozostałych owoców. Podobnie jak w przypadku ilości, również wartość reeksportu owoców południowych rosła w szybkim tempie. Obecnie po jabłkach reeksport owoców południowych jest drugą grupą w asortymencie owoców eksportowanych z Polski. Jego wielokrotny wzrost nastąpił w 2004 r. Ceny otrzymywane przez polskich eksporterów owoców są dość dobre i w ostatnich latach wzrosły. Ale wzrost cen był związany z ogólnymi tendencjami do zwiększania cen produktów spożywczych i nie zrekompensował w pełni wzrostu kosztów produkcji. Zmniejszyła się więc opłacalność produkcji owoców.

W strukturze wartości eksportu przetworów owocowych główną rolę odgrywają soki zagęszczane i pitne oraz mrożonki. W badanym okresie wartość ich eksportu rosła. Nawet w roku 2007, kiedy nastąpiło zmniejszenie eksportu tych grup produktów, wzrosła wyraźnie wartość eksportu na skutek wzrostu cen przetworów. Największy przyrost wartości eksportu nastąpił w przypadku przetworów w puszkach. O wzroście cen przetworów owocowych może świadczyć to, że w roku 2002 polscy eksporterzy średnio otrzymali za eksportowane przetwory 0,91 EUR/1kg, a w 2007 r. 1,30 EUR/1kg. Mimo to opłacalność eksportu przetworów owocowych zmniejszyła się na skutek wzrostu cen surowców.

3. Import owoców i ich przetworów

Polska jest też ważnym importerem owoców i ich przetworów. Rozmiar importu w latach 2000-2007 przedstawiono w tab. 3.

W roku 2000 import owoców wyniósł 989,2 tys. t i w następnych latach trochę się zmniejszył, by w roku 2004 wzrosnąć do 1063,9 tys. t i w roku 2007 do 1150 tys. t. Wzrost importu owoców w roku 2004 można wiązać z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej i włączeniem do jej rynku, natomiast w roku 2007 – ze spadkiem plonów i zbiorów owoców w Polsce. Ogólnie jednak obserwowany wzrost rozmiarów importu owoców nie jest duży.

W strukturze importu owoców najważniejszą rolę odgrywają banany i owoce cytrusowe, wśród których dominują mandarynki. Importujemy też duże ilości winogron i arbuzów. Rośnie też import jabłek. Szczególnie wysoki był w 2007 r. w związku z nieurodzajem jabłek w Polsce. Importujemy również spore ilości gruszek oraz pozostałych owoców. Tak więc obok importu owoców południowych, tj. bananów

Tabela 3. Import owoców i ich przetworów (w tys. t)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Banany	285,4	270,0	240,8	260,5	258,8	240,3	233,1	245,0
Pomarańcze	118,1	136,4	135,7	117,1	114,8	86,8	97,6	101,5
Cytryny	95,4	108,4	102,5	99,7	106,7	101,2	99,8	98,0
Grejpfruty	34,4	33,4	38,0	30,4	31,5	25,3	30,1	31,0
Mandarynki	154,2	121,3	120,0	112,9	135,4	155,6	154,2	158,0
Winogrona	94,8	107,5	83,8	85,5	100,0	114,0	119,6	122,0
Brzoskwinie	30,0	28,4	26,6	11,9	34,4	34,8	32,3	35,0
Kiwi	27,0	28,5	18,6	18,6	36,0	37,7	32,7	35,0
Nektary	–	22,7	25,9	18,3	30,6	44,2	40,1	41,0
Arbuzy	74,7	80,4	111,8	111,1	163,4	99,8	91,4	90,0
Jabłka	16,3	21,6	6,4	14,1	7,3	25,3	21,4	110,0
Gruszki	–	6,5	4,5	4,2	5,5	17,4	12,4	17,0
Orzechy	13,4	15,1	17,0	16,4	17,4	21,2	22,8	23,5
Pozostałe owoce	45,2	17,6	19,0	17,3	22,1	39,5	41,8	43,0
Razem owoce	989,2	997,8	950,6	918,0	1063,9	1043,1	1029,3	1150,0
Soki zagęszczane i pitne	63,5	79,9	55,2	57,4	72,8	132,2	94,1	90,0
Mrożonki	9,6	10,6	13,4	15,9	15,2	23,4	27,6	31,0
Susze	4,5	5,7	5,1	5,9	8,4	11,1	12,2	12,5
Dżemy, powidła i przeciery	2,7	3,1	2,7	2,3	3,2	6,6	8,0	8,5
Przetwory puszkowane	55,2	64,7	60,6	59,6	69,3	89,2	113,4	137,0
w tym:								
– ananasy	12,4	16,2	14,2	16,4	18,6	21,7	24,6	24,0
– brzoskwinie	23,1	29,4	27,7	23,4	22,8	29,6	36,9	36,0
Pozostałe przetwory	1,3	0,7	0,8	0,6	0,7	0,7	0,8	1,0
Razem przetwory	136,8	164,7	137,8	141,7	169,6	263,2	256,1	280,0

Źródło: „Rynek owoców i warzyw. Analizy rynkowe” 2004 nr 25; 2006, nr 29; 2007, nr 3.

i cytrusów oraz winogron, brzoskwiń, kiwi, nektaryn i arbuzów, rozwija się import owoców produkowanych w Polsce i przez nas eksportowanych.

Polska importuje też przetwory owocowe. Import ich wzrósł z 136,8 tys. t w 2000 r. do 280,6 tys. t. w roku 2007, czyli przeszło dwukrotnie. W strukturze importowanych przetworów największy udział mają przetwory puszkowane, w tym przede wszystkim brzoskwinie i ananasy. Import owoców puszkowanych w analizowanym okresie wzrósł 2,5 raza. Drugie miejsce wśród przetworów owocowych importowanych zajmują soki zagęszczane i pitne. Ich import też rośnie, ale znacznie wolniej aniżeli import przetworów ogółem. Wśród importowanych soków przeważają zdecydowanie soki z owoców południowych. Importujemy też mrożonki owoców. Ich import w badanym okresie wzrósł przeszło trzykrotnie. Import suszów owocowych oraz dżemów, powideł i przecierów wzrósł blisko trzykrotnie, ale ich udział w struk-

turze importu jest niewielki. Import pozostałych przetworów utrzymuje się na niskim poziomie.

Ogólnie należy stwierdzić, że Polska jest importerem netto owoców i przewaga importu nad eksportem owoców ciągle rośnie. Natomiast jest eksporterem netto przetworów owocowych i przewaga ich eksportu nad importem w ostatnich latach się umacnia.

W tab. 4 przedstawiono wartość importu owoców i ich przetworów w latach 2000-2007. Wartość importowanych owoców wzrosła z 412,2 mln USD w 2000 r. do 1150 mln EUR w 2007 r. Duży wzrost wartości importu przy stosunkowo niewielkim przyroście masy importowanych owoców jest efektem szybkiego wzrostu cen owoców w handlu międzynarodowym. Szczególnie wysoki przyrost cen nastąpił w przypadku arbużów. Natomiast ceny importowanych jabłek spadły, co wiąże się z

Tabela 4. Import owoców i ich przetworów w latach 2000-2007 (w mln EUR)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Banany	106,3	115,2	113,6	97,7	258,8	240,3	233,1	245,0
Pomarańcze	38,4	59,3	62,6	55,7	114,8	86,8	97,6	101,5
Cytryny	46,1	54,6	53,3	57,3	106,7	101,2	99,8	98,0
Grejpfruty	13,3	16,2	19,2	17,7	31,5	25,3	30,1	31,0
Mandarynki	62,5	66,8	72,2	70,6	135,4	155,6	154,2	158,0
Winogrona	63,7	74,4	64,5	76,5	100,0	114,0	119,6	122,0
Brzoskwinie	13,5	14,0	14,2	10,7	34,4	34,8	32,3	35,0
Kiwi	12,0	19,2	14,5	16,7	36,0	37,7	32,7	35,0
Nektaryny	–	–	16,6	14,1	30,6	44,2	40,1	41,0
Arbuzy	13,6	16,9	20,4	18,5	163,4	99,8	91,4	90,0
Jabłka	8,2	11,3	4,3	5,8	7,3	25,3	21,4	110,0
Gruszki	–	–	2,7	2,5	5,5	17,4	12,4	17,0
Orzechy	25,0	28,0	33,0	29,8	17,4	21,2	22,8	23,5
Pozostałe owoce	28,4	28,9	15,4	15,3	22,1	39,5	41,8	43,0
Razem owoce	431,0	504,8	506,5	488,9	1063,9	1043,1	1029,3	1150,0
Soki zagęszczane i pitne	71,0	62,7	61,3	55,8	72,8	132,2	94,1	90,0
Mrożonki	10,4	9,3	13,3	19,0	15,2	23,4	27,6	31,0
Susze	5,8	7,2	8,8	8,2	8,4	11,1	12,2	12,5
Dżemy, powidła i przeciery	2,5	4,1	3,8	3,3	3,2	6,6	8,0	8,5
Przetwory puszkowane	40,1	45,3	46,9	44,1	69,3	89,2	113,4	137,0
w tym:								
– ananasy	6,4	8,4	7,9	8,7	18,6	21,7	24,6	24,0
– brzoskwinie	11,1	14,3	15,9	15,4	22,8	29,6	36,9	36,0
Pozostałe przetwory	1,6	0,5	0,4	0,4	0,7	0,7	0,8	1,0
Razem przetwory	131,4	129,1	134,5	130,8	169,6	263,2	256,1	280,0

Źródło: „Rynek owoców i warzyw. Analizy rynkowe” 2004, nr 25; 2006, nr 29; 2007, nr 30 i obliczenia własne.

nasilającą się konkurencją spowodowaną wzrostem podaży jabłek w handlu międzynarodowym.

Proporcje w strukturze wartości importu owoców są podobne do struktury ilościowej owoców importowanych do Polski. Największy udział w niej mają owoce cytrusowe i banany oraz winogrona.

Wartość importu przetworów owocowych wzrosła z 125,5 mln USD w 2000 r. do 280,0 mln EUR w 2007 r. W strukturze wartości importu przetworów początkowo (do 2005 r.) pierwsze miejsce zajmowały soki zagęszczone i pitne, a w kolejnych latach przetwory puszkowane. Na szczególną uwagę zasługuje szybki wzrost wartości importu mrożonek owocowych.

Analizując wartość importu owoców i ich przetworów, należy zwrócić szczególną uwagę na wzrost wartości importu owoców, jaki miał miejsce w 2004 r. Szczególnie duży wzrost nastąpił w przypadku wartości importu bananów. W roku 2004 koszt ich importu wzrósł 2,6 razy w stosunku do roku poprzedniego, podczas gdy ilość zaimportowanych bananów nawet nieco się zmniejszyła. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku grupy owoców cytrusowych. Sytuacja ta wynikała z konieczności dostosowania się Polski do postanowień traktatu akcesyjnego, na podstawie którego Polska zrezygnowała z zakupu owoców od producentów pozaeuropejskich (głównie z Ameryki Południowej) i zaczęła je nabywać od państw należących do Unii Europejskiej, a także od terytoriów zamorskich państw – członków UE oraz stowarzyszonych z UE. Wiązał się z tym znaczny wzrost cen importowanych owoców, co w dużej części przeniosło się na ceny detaliczne owoców na rynku wewnętrznym w Polsce.

4. Saldo handlu zagranicznego owocami i ich przetworami

W tab. 5 przedstawiono wartość obrotów handlu zagranicznego owocami i ich przetworami w latach 2002-2007 w przeliczeniu na euro.

Tabela 5. Wartość obrotów handlu zagranicznego owocami i ich przetworami (w mln EUR)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ekspert ogółem	618,0	694,4	737,3	822,6	982,3	870,0
Owoce świeże	114,0	133,9	210,1	226,8	206,1	190,0
Przetwory	504,0	560,5	527,2	595,8	776,2	680,0
Import ogółem	641,0	619,7	678,0	874,4	961,0	1000,0
Owoce świeże	506,5	488,9	526,5	620,8	666,0	675,0
Przetwory	134,5	130,8	151,5	253,6	295,0	325,0
Saldo obrotów ogółem	-23,0	74,7	59,8	-51,8	21,3	-130,0
Owoce świeże	-392,5	-355,0	-316,4	-394,0	-459,9	-485,0
Przetwory	369,5	429,7	375,7	342,2	481,2	355,0

Źródło: „Rynek owoców i warzyw. Analizy rynkowe” 2004, nr 25 i 2007, nr 30.

W analizowanym okresie rósł zarówno eksport, jak i import owoców i ich przetworów. Wzrost importu był jednak wyższy ze względu na nieurodzaj owoców w Polsce w roku 2007. W strukturze polskiego eksportu zdecydowanie przeważają przetwory owocowe. Natomiast w imporcie zdecydowanie przeważają owoce świeże. Ale szybko też rośnie wartość importowanych przetworów, których udział w strukturze importu też wyraźnie wzrasta. Tempo przyrostu importu przetworów owocowych jest bardzo duże i zasługuje na szczególne podkreślenie.

Saldo obrotów Polski w handlu międzynarodowym owocami i ich przetworami było ujemne w latach 2002, 2005 i 2007, przy czym w ostatnim roku osiągnęło najwyższą wartość 130 mln EUR na skutek wspomnianego już nieurodzaju owoców. Natomiast w latach 2003, 2004 i 2006 osiągnęło ono wartość dodatnią. W przypadku owoców świeżych przez cały okres objęty analizą saldo miało wysoką wartość ujemną z tendencją wzrostową. Natomiast w przypadku przetworów owocowych saldo handlu zagranicznego Polski przez cały okres miało wartość dodatnią, przy czym podlegało ono znacznym wahaniom.

5. Geografia handlu zagranicznego owocami i ich przetworami

Polska eksportuje owoce i ich przetwory głównie do państw UE 15 (tab. 6). Z nich też pochodzi większość importowanych do Polski owoców.

Przystąpienie Polski do Unii wiązało się z wyraźnymi tendencjami do wzrostu wartości eksportu do tej grupy państw, przy czym w 2004 r. nastąpiło zmniejszenie jego wartości o ok. 4%.

Natomiast w następnych latach wartość eksportu owoców i ich przetworów systematycznie rosła, wykazując dużą dynamikę. Spadek polskiego eksportu w 2004 r. na ten obszar można tłumaczyć nieprzystosowaniem się polskich eksporterów do zmienionej sytuacji rynkowej i nasilającą się konkurencją. Z problemami tymi lepiej poradzono sobie w kolejnych latach. Wzrost eksportu ułatwiła przynależność Polski do UE, z czym związane było przyjęcie wspólnej taryfy celnej (CET) i niestosowanie w stosunku do obrotów w ramach Unii kontyngentów, cen minimalnych itp.

W analizowanym okresie rósł też szybko import owoców i przetworów owocowych z państw UE 15. Mimo znacznego wzrostu importu, w latach 2003-2007 utrzymywało się wysokie saldo dodatnie w handlu owocami ze „starymi” państwami Unii, wykazujące tendencje wzrostowe.

W Unii Europejskiej główni eksporterzy owoców i ich przetworów, w tym także do Polski, to Hiszpania, Włochy i Francja. Natomiast główni importerzy polskich owoców to Niemcy, Wielka Brytania i Francja.

W wyniku integracji Polski z Unią Europejską poprawiły się warunki eksportu do Wspólnoty owoców deserowych (jabłek, śliwek, czereśni i wiśni) oraz soków pitnych i dżemów. W eksporcie owoców przestał obowiązywać system tzw. cen wejścia, a w eksporcie soków i dżemów zniesione zostały wysokie cła. Przed integracją obowiązywały też stosunkowo niskie cła na eksport owoców przeznaczonych do

Tabela 6. Wartość obrotów handlu zagranicznego owocami i ich przetworami (w mln EUR)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007*
UE 15					
Eksport	517,4	498,2	559,6	683,5	779,1
Import	315,5	340,0	377,9	441,7	562,3
Saldo	201,9	158,2	181,7	241,8	216,8
UE 10**					
Eksport	57,8	84,8	85,8	150,7	168,2
Import	16,2	18,8	22,5	22,9	42,7
Saldo	41,6	66,0	63,3	127,8	125,5
WPN					
Eksport	74,8	113,9	137,0	108,6	147,8
Import	10,9	12,1	38,2	36,9	49,7
Saldo	63,9	101,8	98,8	71,7	98,1
Pozostałe kraje					
Eksport	40,4	40,4	40,2	50,0	65,2
Import	277,1	307,1	435,8	478,5	347,8
Saldo	-232,7	-266,7	-395,6	-428,5	-482,6

* Dane nieostateczne.

** W 2007 r. – UE 12.

Źródło: „Rynek owoców i warzyw. Analizy rynkowe” 2007, nr 30, s. 21 i 2008, nr 33, s. 19.

przetwórstwa. Cła te nie obowiązywały od 2001 r. w sprzedaży mrożonek, soków zagęszczanych i przetworów w puszkach.

Bilans handlu owocami z państwami UE 10 przedstawiał się też dobrze i cechował się, podobnie jak w przypadku UE 15, wysokim saldem dodatnim o tendencjach wzrostowych. W związku z przyjęciem do Unii Europejskiej w 2007 r. Bułgarii i Rumunii nastąpił znaczny wzrost importu owoców z tej grupy państw, głównie z Bułgarii. W przypadku UE 10 tempo wzrostu eksportu było wyższe aniżeli wzrost importu.

Polska eksportowała też duże ilości owoców i ich przetworów do państw Wspólnoty Niepodległych Państw (głównie do Rosji, na Ukrainę i Białoruś). Występowała w nich duża przewaga eksportu nad importem, przy czym tempo przyrostu importu było znacznie większe aniżeli eksportu. Należy przy tym zauważyć, że import owoców z Polski był ograniczony decyzjami politycznymi stosowanymi przez Rosję, Ukrainę i Białoruś. Na przykład w 2006 r., z powodu ograniczeń w eksporcie do Rosji polskich owoców świeżych i suszonych produktów ogrodniczych, sprzedaż owoców i ich przetworów do krajów WNP obniżyła się o ponad 20% – do 108,6 mln EUR. Udział tych krajów w polskim eksporcie owoców i ich przetworów obniżył się z 17 do 11%. Dodatkowo saldo handlu z krajami WNP zmniejszyło się z

98,8 do 71,7 mln EUR⁵. Mimo to saldo handlu owocami i ich przetworami z państwami WNP było w analizowanych latach dodatnie. W związku z poprawą stosunków z Rosją wzrastają szanse zwiększenia eksportu na teren WNP, gdzie uzyskujemy obecnie wyższe ceny.

Polska prowadzi też transakcje handlowe owocami i ich przetworami z pozostałymi krajami trzecimi. Na przykład z Chin importujemy mandarynki w puszkach w ramach kontyngentów ustalonych przez Komisję Europejską. Z Chin też importujemy truskawki mrożone. Ważnymi dostawcami do Polski owoców tropikalnych i zagęszczonych soków z owoców cytrusowych są kraje Ameryki Łacińskiej (banany), Brazylia (zagęszczony sok pomarańczowy), Turcja (orzechy i ich przetwory oraz owoce cytrusowe), a także Izrael (soki zagęszczane i owoce cytrusowe). Z Chin, USA i Ukrainy importujemy też soki owocowe. Winogrona, orzechy i suszone owoce importujemy z Serbii i z Maroka oraz Argentyny. Jabłka w 2007 r. sprowadzaliśmy z Serbii. Ważnymi odbiorcami polskich owoców i ich przetworów z krajów trzecich są USA, Kanada i kraje EFTA. Często import z krajów trzecich jest korzystniejszy aniżeli z państw należących do Unii Europejskiej ze względu na niższe ceny transakcyjne.

6. Podsumowanie

W artykule przedstawiono stan handlu zagranicznego Polski owocami i ich przetworami w latach 2000-2007. Polski eksport w tym okresie wyraźnie wzrósł w ujęciu zarówno ilościowym, jak i wartościowym. Polska jest też importerem owoców i ich przetworów. Importujemy nie tylko owoce południowe, ale też produkowane u nas, czyli w strefie klimatu umiarkowanego. Ostatnio szybko rośnie import przetworów owocowych. Polska ma ujemne saldo handlu zagranicznego owocami świeżymi i dodatnie handlu zagranicznego przetworami. Saldo obrotów ogółem owocami i ich przetworami wykazuje dużą zmienność i jest zależne od warunków klimatycznych i plonów oraz zbiorów owoców. Głównymi partnerami Polski w handlu owocami i ich przetworami są państwa Unii Europejskiej. Przystąpienie Polski do UE przyczyniło się do dynamicznego wzrostu udziału Polski w handlu międzynarodowym owocami i ich przetworami w zakresie eksportu i importu.

Polska handluje owocami i ich przetworami z państwami WNP. Jest to rynek o dużym potencjale, mogący dać szansę na rozwój eksportu, zwłaszcza produktów wysoko przetworzonych.

Polska realizuje handel owocami i ich przetworami także z państwami trzecimi, skąd importujemy duże ilości owoców świeżych oraz przetworów owocowych.

Na wyniki handlu zagranicznego owocami wpływ miały też kursy walut. Wysoki kurs złotego powoduje pogorszenie się wartości wskaźnika *terms of trade* obliczającego dla handlu zagranicznego owocami i ich przetworami.

⁵ „Rynek owoców i warzyw. Analizy rynkowe” 2007.

Literatura

„Rynek owoców i warzyw. Analizy rynkowe” 2002-2008.

Bilans korzyści i kosztów przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Prezentacja wyników prac polskich ośrodków badawczych, 2003, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa.

Puślecki Z., *Handel zagraniczny jako sposób powiązania polskiej gospodarki żywnościowej z rynkiem światowym*, Roczniki Naukowe SERiA, 2006, t. VIII, z. 3.

Urban S., *Zmiany w przetwórstwie owoców i warzyw oraz ich przyczyny i następstwa*, Roczniki Naukowe SERiA, 2005, t. VII, z. 2.

Urban S., Szlachta K., *Ekonomika i organizacja handlu żywnością*, AE, Wrocław 2000.

POLISH INTERNATIONAL TRADE OF FRUIT AND FRUIT PRESERVES BETWEEN 2000 AND 2007

Summary: In this paper, the share of Poland in international trade of fruit and fruit preserves between 2000 and 2007 is described. Export as well as import of these commodities has increased significantly, however the bigger growth has been notified in fruit preserves import. The integration with the EU has stirred up the increase of Poland's shares in fruit and fruit preserves international trade. The 15 countries of the EU are the main Poland's partners in trade of this sector. Furthermore, revenues derived from trade with post-Soviet states (Russia, Ukraine, Belarus) continue to grow. Consequently, Poland achieves the debit balance in fruit trade but, as far as the preserves trade is concerned, the credit balance is recorded.